

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

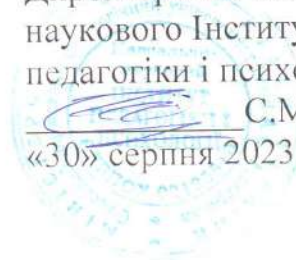
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Навчально -
наукового Інституту
педагогіки і психології

 С.М. Кондратюк
«30» серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
Психологія роботи з сім'єю

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 053 Психологія

освітньо-професійна програма Психологія другого (магістерського)
рівня вищої освіти

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією
НН інституту педагогіки і психології
«30» серпня 2023 р.

Голова

Бондаренко Ю.А., д.п.н., проф.
(ПБ, науковий ступінь, вч. звання)

Суми – 2023

Розробники:

Єрмакова Н.О., к. психол. н., доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

Кузікова С.Б., д. психол. н., професор
ПІБ, науковий ступінь, вчене звання

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
1-й		1-й	
Лекції			
20 год.		4	
Практичні, семінарські			
18 год.		6	
Лабораторні			
-		-	
Самостійна робота			
110 год.		138 год.	
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Загальна кількість годин - 150	Вид контролю: екзамен		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Дисципліна «Психологія роботи з сім'єю» є обов'язковою навчальною дисципліною для освітньої програми 053 Психологія другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціалізацією Консультативна психологія.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія роботи з сім'єю» є ознайомлення магістрантів з основними положеннями психології роботи з сім'єю як галузі психологічної науки, формування умінь та навичок інформаційно-аналітичної діяльності в галузі психології роботи з сім'єю, ознайомлення з технологіями практичної психологічної роботи щодо розв'язання проблем партнерських та батьківсько-дитячих сімейних стосунків, розвиток професійного мислення та сприяння професійному зростанню.

Основні **завдання** вивчення дисципліни:

- формування системного світогляду;
- формування професійного уявлення про психологію роботи з сім'єю;
- розвиток гуманної особистості з ґрунтовними міждисциплінарними знаннями;
- ознайомлення зі способами і технологіями, що використовуються при взаємодії з сім'єю для здійснення впливу у сферах індивідуально-психологічного консультування, сімейного консультування, короткотривалого кризового консультування, групової психотерапії та психокорекції;
- розвиток мотивації магістрантів до подальшого самостійного ознайомлення з широкими теоретичними та практичними здобутками у сфері психології роботи з сім'єю.

Програмні компетентності навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології роботи з сім'єю, що передбачає здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах,

адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

СК11. Здатність реалізовувати основні принципи та напрями психологічного консультування, стратегії та методи психотерапевтичного впливу у

с ф е р а х
 і н д и в і д у а л ь н о п с и х о л о г і ч н о г о
 к о н с у л ь т у в а н н я , с і м е й н о г о
 к о н с у л ь т у в а н н я ,
 к о р о т к о т р и в а л о г о к р и з о в о г о
 к о н с у л ь т у в а н н я , г р у п о в о ї
 п с и х о т е р а п і ї т а п с и х о к о р е к ц і ї

2. Передумови для вивчення дисципліни

Курс «Психологія роботи з сім'єю» ґрунтується на знанні таких попередньо вивчених курсів, як: «Психологія», «Загальна психологія», «Практикум з загальної психології», «Психологія спілкування», «Соціальна психологія з практикумом», «Психодіагностика», «Основи психологічного консультування», «Основи психотерапії», «Психологія сім'ї» і таких попередньо засвоєних компетентностях:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати дослідження, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Перелік результатів навчання, необхідних для опанування дисципліною, які формувалися під час вивчення попередніх курсів:

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

3. Результати навчання за дисципліною

Освітньо-професійною програмою **Психологія** визначені наступні **загальні програмні результати навчання (ПРН)**, для формування яких використовується навчальна дисципліна «Психологія роботи з сім'єю»:

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР13. Вміти здійснювати завершений цикл надання консультативної допомоги, глибоко опанувавши методами та технологіями психологічного консультування.

Роль навчальної дисципліни «Психологія роботи з сім'єю» у досягненні програмних результатів

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН 1. Розуміти результати досліджень та сучасні уявлення про основні проблеми психології роботи з сім'єю.

РН 2. Вільно володіти професійним мовленням, враховувати етичні норми у спілкуванні, статусно-рольові, етнічні та інші мультикультурні характеристики співбесідника.

РН 3. Аналізувати психологічні характеристики людей, прогнозувати особистісні зміни на основі психологічної взаємодії.

РН 4. Використовувати методи діагностики у процесі оцінювання сімейних проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів при організації роботи з сім'єю та психологічному супроводі сімей.

РН 5. Теоретично аргументувати шляхи подолання сімейних проблем та криз, складних сімейних життєвих обставин клієнтів, обирати ефективні методи їх вирішення (тренінг, психотерапія, консультування тощо),

провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, передбачати наслідки психологічного втручання, розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

РН 6. Пристосовуватися до зміни умов та характеру професійної діяльності, адекватно оцінювати власні можливості в роботі з сім'єю, за необхідності звертатися до суміжних спеціалістів та за супервізією власної діяльності.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	<p>Надаються повні і змістовні відповіді на всі теоретичні питання курсу. Студент демонструє знання матеріалу, його розуміння, орієнтацію в широкому полі питань з психології сім'ї, знайомство з сучасною науковою літературою. Відповіді на додаткові запитання чіткі, правильні, показують знання та ерудицію студента.</p> <p>Практичні та самостійні завдання виконано в повному обсязі, дано відповіді на всі питання. Матеріал, викладено логічно, послідовно, без помилок, при цьому виявлено здатність студента диференціювати, інтегрувати знання. Студент вільно формулює висновки та узагальнення, самостійно застосовує знання в конкретних психологічних ситуаціях. Правильно, охайно оформлено роботи.</p>
B	<p>Надається достатньо повна і змістовна відповідь на всі запитання курсу. Студент показує знання і розуміння матеріалу, знайомство з основною науковою літературою в галузі сімейної психології. Відповіді на додаткові питання загалом вірні.</p> <p>Наявні несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення завдань, наявні незначні помилки та недоліки.</p>
C	<p>Матеріал викладається логічно, послідовно. В роботі на практичних заняттях є незначні помилки, при цьому студент не знає деяких визначень з теми предмету, але може диференціювати, інтегрувати знання. Відмічені окремі неточності й логічні помилки.</p>
D	<p>Відповіді на теоретичні питання курсу викладені уривчасто, знання основних тем є поверховим. Відповіді на додаткові питання не завжди правильні, формальні та поверхові. Не дотримано вимог щодо змісту та оформлення практичних завдань та самостійних робіт. Завдання виконані у повному обсязі, проте наявні помилки та недоліки, що суттєво позначаються на їх</p>

	якості.
E	Теоретичні питання розкрито не повністю. Студент знає і розуміє тільки основний матеріал, який викладає спрощено і неповно, припускається окремих суттєвих помилок. При відповідях на запитання щодо опанування програми студент почувається невпевнено, збивається, припускається помилок, не має потрібних знань. Завдання до практичних занять та самостійних робіт виконано не якісно або не в повному обсязі.
F	Студент надає відповіді із суттєвими помилками, демонструє поверхове знання і розуміння основного матеріалу, спрощено і непослідовно та механічно викладає матеріал з допущенням істотних помилок.
FХ	На запитання студент не може дати задовільних відповідей, припускається грубих помилок або характер відповідей дає підставу стверджувати, що особа неправильно розуміє зміст матеріалу. Повна невідповідність змісту роботи вимогам. Курс не опановано, необхідне його повторне проходження.

Розподіл балів

Поточний контроль										Разом	Екзамен	Сума
РОЗДІЛ 1					РОЗДІЛ 2							
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 1.4	Т 1.5	Т 1-5	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4			
Поточний контроль										57	25	100
6	6	6	6	6	3	6	6	6	6			
Контроль самостійної роботи										18	25	100
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Дисципліна передбачає навчання через використання таких **методів**: лекції-візуалізації; проблемні лекції; міні-лекції; метод проектів; брейнстормінг; case-study.

Лекції, метод проектів, самостійна робота актуалізують знання щодо базових понять та положень курсу, що є основою для ідентифікації потреб, специфічних особливостей та ресурсів представників дисфункційних сімей в різних сферах життєдіяльності (РН 1), а також визначення найбільш ефективних форм та методів психологічного впливу залежно від специфіки завдань та клієнтів (РН 5). Підготовка до практичних занять, самостійна робота, метод проектів сприяють: активізації пізнавальної діяльності здобувачів за рахунок оволодіння студентами методами та методиками психодіагностичної роботи з сім'єю; пошуку ефективних методів і способів діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів (РН 4); оволодінню студентами широким спектром технологій в різних напрямках сімейного психологічного консультування і психотерапії (РН 5); оволодінню професійним мовленням, врахуванню етичних норм у спілкуванні, усвідомленню статусно-рольових, етнічних та інших мультикультурних характеристик співбесідника (РН 2). Методи брейнстормінгу та case-study, доповнені завданнями самостійної роботи, дозволяють вивчати психологічні характеристики людей, прогнозувати особистісні зміни на основі психологічної взаємодії (РН 3), аналізувати випадки та наслідки психологічного впливу у нормально функціонуючих та дисфункційних сім'ях у професійній діяльності психологів, розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях,

сформувати екологічність використання методів та технологій ефективного психологічного втручання, дотримуючись етичних принципів професійної діяльності психолога (РН 5), пристосовуватися до зміни умов та характеру професійної діяльності, адекватно оцінювати рівень комунікативної культури та власні можливості в роботі з сім'єю, за необхідності звертатися до суміжних спеціалістів та за супервізією власної діяльності (РН 6).

Методи поточного нормативного оцінювання:

Контроль навчальної роботи студента здійснюються за модульно-рейтинговою системою: систематичність та активність роботи студента на практичних заняттях, тестування, виконання завдань самостійної роботи, обговорення та взаємооцінювання студентами виконаних індивідуальних завдань, виконання підсумкового індивідуально-дослідницького завдання, виконання індивідуальних практичних завдань в ході семестру (розробка та виконання навчальних проєктів або презентацій).

Методи підсумкового сумативного оцінювання:

Оцінювання протягом семестру проводиться у формі письмових опитувань (тестувань); перевірки індивідуально-дослідницького завдання та оцінки результатів усної та письмової роботи студента на практичних заняттях; оцінки виконання індивідуальних практичних завдань. Всі роботи повинні бути виконані самостійно. Індивідуальні завдання, схожі між собою, відхиляються.

Оцінка студента формується таким чином:

1. Систематичність та активність роботи на заняттях – 30 балів;
2. Виконання практичних завдань – 27 балів;
3. Виконання індивідуальних самостійних завдань в ході семестру (розроблення та виконання навчальних проєктів або презентацій) – 18 балів;
4. Екзаменаційний тест – 25 балів.

Форма підсумкового контролю – екзамен.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні теоретичні положення психологічної роботи з сім'єю.

Тема 1.1. Сім'я як об'єкт психологічного вивчення. Специфіка сім'ї як соціально-психологічного феномену. Класифікація сімей. Етапи розвитку сім'ї. Психологічний аналіз функцій сім'ї. Сімейні ролі і стилі. Підсистеми сім'ї. Зовнішні і внутрішні межі сім'ї. Сімейні міфи.

Тема 1.2. Технології сімейного виховання. Технологія ефективного спілкування в сімейному вихованні. Проблема психологічної, духовної і сексуальної сумісності шлюбних партнерів. Психологічні способи етичного виховання дитини в сім'ї.

Тема 1.3. Порушення структури і функціонування сімейної системи. Аналіз соціально-особистісних чинників порушень функціонування сім'ї. Основні ознаки та критерії дисфункційної і нормально функціонуючої сім'ї.

Тема 1.4. Робота з дисфункціональними сім'ями. Налагодження комунікаційного процесу в сім'ї. Робота із симптоматичною поведінкою в сім'ї. Подолання сімейних криз. Робота з хімічно залежними сім'ями.

Тема 1.5. Типові психологічні проблеми сімейного життя. Сімейні сварки. Родинні кризи. Психологія подружньої зради. Розлучення як феномен шлюбного життя. Причини та стадії розлучення. Фази руйнації емоційних стосунків у шлюбі. Індивідуальні і соціальні наслідки розлучення. Психологічні проблеми спричинені розлученням. Психологічні особливості повторних шлюбів.

Розділ 2. Особливості діагностичної, консультативної та психокорекційної роботи психолога з сім'єю (методи, методики, техніки).

Тема 2.1. Сімейні конфлікти. Сім'я і міжособистісні конфлікти. Аналіз причин конфліктів у шлюбі та сім'ї. Конфлікти батьків і дітей.

Профілактика та технологія подолання сімейних конфліктів. Феномен підліткової конфліктності у сім'ї.

Тема 2.2. Психосексуальні порушення в сімейному житті. Норма і девіації в сексуальній поведінці. Порушення психосексуального розвитку особистості. Любовна адикція як порушення парних стосунків.

Тема 2.3. Процес і методи соціально-психологічних досліджень сімейно-шлюбних стосунків. Методологічні принципи та етапи дослідження шлюбно-сімейних стосунків. Діагностичний інструментарій сімейного психолога. Методи та методики дослідження особистості шлюбних партнерів, подружніх та батьківсько-дитячих стосунків, психологічного клімату сім'ї в цілому.

Тема 2.4. Сімейне психологічне консультування і сімейна психотерапія. Сімейне психологічне консультування. Психоаналітична сімейна терапія. Базована на досвіді сімейна терапія. Системна сімейна психотерапія.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота
РОЗДІЛ 1. Основні теоретичні положення психологічної роботи з сім'єю.												
Тема 1.1. Сім'я як об'єкт психологічного вивчення.	14	2	2	-	-	10	14	-	-	-	-	14
Тема 1.2. Технології сімейного виховання.	16	2	2	-	-	12	15	-	-	-	-	15
Тема 1.3. Порушення структури і функціонування сімейної системи.	16	2	2	-	-	12	17	-	-	-	-	17

Тема 1.4. Робота з дисфункціональними сім'ями.	16	2	2	-	-	12	17	2	-	-	-	15
Тема 1.5. Типові психологічні проблеми сімейного життя.	16	4	2	-	-	10	15	-	2	-	-	13
Розділ 2. Особливості діагностичної, консультативної та психокорекційної роботи психолога з сім'єю (методи, методики, техніки).												
Тема 2.1. Сімейні конфлікти.	18	2	2	-	-	14	19	-	-	-	-	19
Тема 2.2. Психосексуальні порушення в сімейному житті.	16	2	2	-	-	12	15	-	-	-	-	15
Тема 2.3. Процес і методи соціально-психологічних досліджень сімейно-шлюбних стосунків.	18	2	2	-	-	14	17	-	2	-	-	15
Тема 2.4. Сімейне психологічне консультування і сімейна психотерапія.	20	2	2	-	2	14	21	2	2	-	2	15
Всього	150	20	18	-	2	110	150	4	6	-	2	138

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Сім'я як об'єкт психологічного вивчення.	2	-
2	Технології сімейного виховання.	2	-
3	Порушення структури і функціонування сімейної системи.	2	-
4	Робота з дисфункціональними сім'ями.	2	2
5	Типові психологічні проблеми сімейного життя.	4	-

6	Сімейні конфлікти.	2	-
7	Психосексуальні порушення в сімейному житті.	2	-
8	Процес і методи соціально-психологічних досліджень сімейно-шлюбних стосунків.	2	-
9	Сімейне психологічне консультування і сімейна психотерапія.	2	2
Разом		20	4

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Сім'я як об'єкт психологічного вивчення.	2	-
2	Технології сімейного виховання.	2	-
3	Порушення структури і функціонування сімейної системи.	2	-
4	Робота з дисфункціональними сім'ями.	2	-
5	Типові психологічні проблеми сімейного життя.	2	2
6	Сімейні конфлікти.	2	-
7	Психосексуальні порушення в сімейному житті.	2	-
8	Процес і методи соціально-психологічних досліджень сімейно-шлюбних стосунків.	2	2
9	Сімейне психологічне консультування і сімейна психотерапія.	2	2
Разом		18	6

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Кісарчук З. Г. *Психологічна допомога сім'ї*. Навч. посібник. К.: Главник, 2006. 128с.
2. *Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол ; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с. [Ел. ресурс]. Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/718798/1/Konsultuvannya_2019.pdf*

3. *Основи практичної психології: Підручник* / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева. 3-е вид., стер. К.: Либідь, 2006. 536 с.
https://www.academia.edu/31720115/ОСНОВИ_ПРАКТИЧНОЇ_ПСИХОЛОГІЇ_за_ред_В_Г_Панка_3_е_вид_К_Либідь_2006
4. *Основи психологічної допомоги: теорія та практика консультування: навч. посібник* / В.Г. Панок., Я.В. Чаплак, Я.Ф. Андрєєва / за заг.ред. В.Г. Панка, І.М. Зварича: Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2019. 384 с. [Ел. ресурс]:
https://www.academia.edu/42197502/Основи_психологічної_допомоги_теорія_та_практика_психоконсультування_навч_посібник_В_Г_Панок_Я_В_Чаплак_Я_Ф_Андрєєва
5. *Перша психологічна допомога : посібник для працівників на місцях. – Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. 64 с. Ел. ресурс: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/44615/9786176150787-ukr.pdf;jsessionid=85A568586F782E2F31C4ED666612F518?sequence=72>*
6. *Психологія сім'ї* / Поліщук В. М., Ільїна Н. М., Поліщук С. А. та ін.; За заг. ред. В.М. Поліщука. Суми: ВТД "Університетська книга", 2008. 239 с.
7. *Психологія сім'ї* / Помиткіна Л. В., Злагодох В. В., Хімченко Н. С., Погорільська Н. І. – К.: Вид-во Нац. авіац.ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с.
8. *Психологія сім'ї: навч. посібник* / За заг. Ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2009. 282с.
9. *Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник* / наук. ред. та керівник проблем. групи Л. М. Вольнова. К., 2012. 275 с. [Ел. ресурс]. Режим доступу: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12349/Volnova_psyhosoc.dopomoga%20u%20krizy.PDF?sequence=1

Додаткові:

1. Бондарчук О. І. *Психологія сім'ї: курс лекцій*. К.: МАУП, 2001. 96с.
2. Кісарчук З. Г., Єрмусевич О. І. *Психологічна допомога сім'ї: Навч. посіб.*: У 3 кн. /З. Г. Кісарчук, О. І. Єрмусевич. К.: Главник, 2006. 128 с.
3. Мілютіна Катерина *Психологія сім'ї: Техніки раціонально-інтуїтивної психокорекції родини*. К.: Главник, 2007. 144 с.
4. Торохтій В. С. *Методика діагностики психологічного здоров'я сім'ї // Практична психологія та соціальна робота*. 2003. № 7. С. 35-38.
5. Харченко С.Я. *Соціально-педагогічне консультування*. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. 403 с.
6. Якимчук Б.А., Якимчук І.П. *Основи психологічного консультування (лекційний курс)*. Умань, 2013. 204 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.lib.nau.edu.ua/BooksForNAU/2010/PomitkinaLV.pdf>

<http://www.lib.nau.edu.ua/BooksForNAU/2010/PomitkinaLV.pdf>

<http://dspace.ltsu.org/jspui/bitstream/123456789/2080/1/Np5.pdf>

<http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/281/1/konsylyvania.pdf>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Навчальний процес потребує використання мультимедіа та технічних засобів (кінофільми, радіо- і телепередачі, звуко- і відеозаписи та ін.).